

חדשות בוטניות: אנטיכריס בלוטי *Anticharis glandulosa*, צמח סודני "אדום" - התגלה מחדש בהר-צפחות בהרי אילת

דודי ריבנר - חוג כלנית dudi.rivner@gmail.com
אבי שמידע - חוג כלנית המחלקה לאבולוציה ואקולוגיה והמרכז לרציונליות,
האוניברסיטה העברית ירושלים - avi.shmida@gmail.com
צילמו - דודי ריבנר ומורי חן - morichen@zahav.net.i
גילוי בשדה - 29.7.2017
פירסום - 3.8.2017

ב- 29.7.2017 מצא דודי ריבנר בהר-צפחות בהרי-אילת את האנטיכריס הבלוטי *Anticharis glandulosa* (לועניתיים). זהו מין "אדום" נדיר ביותר אשר היה ידוע בישראל רק מאתר יחיד בהר צפחות, אך לא נאסף במקום מאד מזה חמישים שנה! אנטיכריס בלוטי הוא צמח סודני אשר נמצא לפנים בהרי-אילת ובישראל רק פעם אחת - בשנות בשבעים של המאה הקודמת בהר-צפחות בהרי אילת ומאז כל החיפושים אחריו עלו בתוהו. זהו צמח חד-שנתי (בין-שנתי בעונות גשומות) המכוסה בשערות בלוטיות רבות, פרחיו תכולים נהדרים ועיקר תפוצתו היא בסוואנות של מדבריות הודו, פרס, קרן אפריקה ואריתריאה. כל המאמצים שנעשו מאז שנות ה-80 של המאה הקודמת לחזור ולמצוא אותו שוב בהר צפחות על בתוהו וגם השנה הוא לא נמצא עד לסוף חודש יולי.

אנטיכריס בלוטי בהר צפחות

מימין - צילם דודי ריבנר ©; משמאל - צילם: מורי חן ©

מציאה זו חשובה ביותר ומתקשרת למציאות הקודמות בהר צפחות בעקבות גשמי הברכה יוצאי הדופן שירדו בהרי אילת בסתיו-חורף תשע"ז (2016-2017) - **שבט הודי/אתיופי ובאשן זהוב-פרחים** (דודי ריבנר, 2017) - כולן בהר צפחות.

הגילוי מחדש של **אנטיכריס בלוטי** סוגר מעגל של מציאות "סנסציוניות" בהר-צפחות שבו שניים מהמינים הסודניים האדומים הללו (השבט והאנטיכריס) נמצאו השנה מחדש אחרי 50 שנה והשלישי - **באשן זהוב-פרחים** הוא מין חדש לישראל. לכולם אתר יחיד וגבול תפוצתם הצפוני הוא בהרי אילת.

תיאורים מפורטים של **אנטיכריס בלוטי** ו**שבט הודי/אתיופי** ותכונותיהם האקולוגיות והביוגיאוגרפיות מובאים בספר האדום של צמחי ישראל (שמידע ופולק, 2007; שמידע, פולק ופרגמן-ספיר, 2011). מין אדום נוסף הגדל בהר צפחות הוא **בר-לוע סיני**.

כתבות בכלנית:

[**שבט הודי - מין חדש לצמחיית ישראל נמצא בהרי אילת**](#)

[**באשן זהוב-פרחים, מין חדש לצמחיית ישראל - נמצא בהרי אילת**](#)

בעקבות גשמי הברכה שירדו באילת בשלוש סופות גשם בראשית החורף, נצפתה השנה פריחה יוצאת דופן, ובהרי אילת נבטו ופרחו צמחים רבים אשר לא נראו באזור שנים רבות. הפריחה השופעת הייתה אבן שואבת לחובבי הצמחים ולשוחרי המציאות לצפות ולצלם צמחי מדבר נדירים ומיוחדים. הגילויים החדשים של **האנטיכריס**, **השבט** ו**הבאשן** הם פרי

מאמציו והישגיו של דודי ריבנר, חבר קיבוץ אילות שלייד אילת, בוטנאי ואיש טבע המכיר כמעט כל סלע וכל צמח בהרי אילת. השנה הוא טייל בכל הוואדיות ובמוקדים שבהם ירדו כתמי גשם עזים.

סיפור המציאה של אנטיכריס בלוטי מפיו של דודי ריבנר

" השבת (29.7.2017) ניצלתי את מזג האוויר השפוי לאחר כמה ימי שרב כבדים והלכתי לראות מה נותר מצמחי השביט: רובם כבר עמדו כשולד ערום ויבש אך ניתן היה לראות שניים וחצי עלים ירוקים. הפליא לעשות השביט שצופה אל הרי אילת שהיה מכוסה עדיין בהרבה עלווה ירוקה. משם פסעתי אל עבר הבאשן זהוב-הפרחים: גם פה השתלט הצהוב על הירוק אך היו כמה צמחים שגילו עדיין סימני חיים ואפילו הפרט הגדול "הרשה לעצמו" לפתח ענף עם עלווה ירוקה שבראשה התנוסס פרח יחיד.

בטרם שובי החלטתי לנסות למצוא עוד ערוצי באשן בבית-גידול דומה לזה שנמצא לאחרונה; הלכתי מזרחה לערוץ מקביל, מצאתי שני פרטים קטנים אך מה שהסיח את דעתי מרחוק היה צמח יבש ובלוטי שלא דמה בכלום לכל הצמחים היבשים האחרים אשר גדלו בסביבה; כשהתקרבותי זיהיתי שרידי פרחים שעדיין נותרו ויצאו מתוך גביע יבש. לא היה לי ספק שאכן זהו **אנטיכריס בלוטי** אותו אנו מחפשים מאז חמישים שנה; מצאתי עוד שני פרטים באותו ערוץ תלול באותו מצב יבשושי נשאתי עימי ענף עם שרידי הפרח שאותו תיעדתי לאחר מכן בבית.

אנטיכריס בלוטי במקום המציאה בהר צפחות. צילם: דודי ריבנר ©

אזכיר כי בני שלמון מצא את הצמח בשנות השבעים של המאה הקודמת מדרום לבי"ס שדה אילת במדרון הדרומי של הר-צפחות. השנה הלכתי עימו לאותו מקום אך חיפושינו לא צלחו. גם שמידע סיפר לי כי הוא ובני חרשו את הר צפחות בשנים 1979 (שנת השיטפון הגדול בשארם א-שייח עת ירדו שם 50 מ"מ בבת-אחת) ועד 1984 והעלו חרס....

אז זהו סיפורו של האנטיכריס. ספרתי במקום 3 פרטים שמימדיהם כ-20-25 ס"מ ובקוטר דומה; הם נמצאו בחלקו העליון של ערוץ תלול צדדי במפנה דרומי שטוף שמש. הפרטים היו בשלבי התייבשות מתקדמים לא נותר שמץ ירוק בנופם אך שרידי פרחים עדיין בצבצו מתוך גביעיהם צבעם לבנבן סגלגל דהוי. על כל הפרטים ניכרו נקודות בלוטיות יבשות שכיסו את פני שטחם. כאמור זוהי מציאה שלא נצפתה בהר צפחות משנות השבעים של המאה שעברה ואולי העובדה שלא ידענו מספיק על בית גידולה היא זו שנעלמה מעינינו וסביר שתמיד היתה שם ולא ידענו היכן לחפשה."

ספרות:

שמידע א ופולק ג 2007 הספר האדום - צמחים בסכנת הכחדה בישראל. כרך א'. רשות הטבע והגנים.

שמידע א פולק ג ופרגמן-ספיר 2011 הספר האדום - צמחים בסכנת הכחדה בישראל. כרך ב'. רשות הטבע והגנים.

ריבנר ד 2017 [שביט הודי - מין חדש לצמחיית ישראל נמצא בהרי אילת](#) (כלנית, מרץ 2017)

ריבנר ד ושמידע א 2017 [באשן זהוב-פרחים, מין חדש לצמחיית ישראל - נמצא בהרי אילת](#) (כלנית, מאי 2017)

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: ריבנר ד ושמידע א 2017 חדשות בוטניות: אנטיכריס בלוטי *Anticharis glandulosa*, צמח סודני "אדום" - התגלה מחדש בהר-צפחות בהרי אילת, חדשות בוטניות, כתב-עת "כלנית" מספר 4.

[חדשות בוטניות: אנטיכריס בלוטי *Anticharis glandulosa*, צמח סודני "אדום"](#)
[- התגלה מחדש בהר-צפחות בהרי אילת](#)